

DANS I OVANSJÖ

FÖREGÅNGARE & FOLKDANSLAGETS HISTORIA

FÖRORD

Dansat har väl folk gjort i alla tider och av alla möjliga anledningar, men något folkdanslag fanns det inte i Sverige förrän 1880 då Studenternas Dansförening bildades i Uppsala. Föreningen och dess repertoar av komponerade danser var förebilden när folkdansrörelsen växte fram.

Här i Ovansjö har det under 1900-talet funnits flera föreningar med folkdans på programmet. När Ovansjö Folkdanslag, som bildades 1957, firade 40-årsjubileum ville föreningen inte bara berätta om den egna verksamheten utan gå längre tillbaka och även redovisa något om tre föregångare i bygden.

Historiken har författats av Lars-Olof Palm. Uppgifterna kommer från folkdanslagets egna handlingar och hembygdsföreningens och kommunens arkiv, där Gun Åhman forskat.

LIVET PÅ LANDET

Klubben "Livet på landet" bildas c:a 1905. Initiativtagare är Johan A. Olsson. Idén har han fått av Albin Hägerström och August Sundberg som är från Korsån och har berättat om en liknande förening i Sundborn. Klubben bildas även för att det skall finnas ett alternativ till nykterhetsrörelsen.

Stadgarna som trycks 1906 inleds så här: "Klubbens ändamål är att under sammankomsterna inöfva allmogedanser och lekar, idka sång och musik, diskutera, deklamera och föreläsa (dock ej diskutera i frågor rörande religion, politik eller nykterhet); allt i syfte att söka verka såväl roande som äfven höjande i intellektuellt hänseende. Dessutom ingår i klubbens mål, att, om och när förhållandena i en framtid sådant medgifva, anordna konserter, föreläsningar och dylikt, för att såmedelst gifva sina medlemmar och andra tillfälle att komma i åtnjutande af hvad som ofta saknas i 'landtlivet': offentliga förströelser af bildande och förädlande art".

För att bli medlem fordras att man anmäls som inträdessökande av någon som redan är medlem samt bifall med minst 3/4-dels majoritet vid ett allmänt klubbsammanträde. Medlemmarna består mest av söner och döttrar till bönderna i trakten, och det påstås att alla ungdomar inte är välkomna.

Verksamheten pågår mest under den varma årstiden och är till stor del förlagd till festplatsen i Flyktsbacka. Klubben ordnar många fester varav en del får mycket stor tillslutning.

Klubbens verksamhet upphör troligen i slutet av 10-talet. Det är oklart hur omfattande folkdansen var, men då allmogedanser och lekar nämns först i stadgarna kan man nog utgå ifrån att den fanns med från början. Enligt uppgift förekom en del uppvisningar. Att ganska många medlemmar hade olika sorters dräkter framgår av foton.

FÖRSTA OVANSJÖ FOLKDANSLAG

Den 30 maj 1923 samlas några ungdomar vid Ovensjö Kyrka för att bilda en grupp som skall kunna dansa på midsommarafton i samband med avtäckningen av Vasastenen. Efter några övningar har rätt många anslutit sig och den 19 juni 1923 bildas Ovensjö Folkdanslag.

När stadgar antas får ändamålsparagrafen följande lydelse: *“Ovensjö Folkdanslag har till uppgift och ändamål att väcka och tillvarataga intresset för gamla nordiska folkdanser, folkvisedanser, lekar, allmogemusik samt verka för återupptagandet av den gamla Ovensjödräkten”*. Det stadgas också att titlarna medlemmarna emellan ska bortläggas och att laget äger rätt att utesluta medlem som är frånvarande vid tre övningar i rad utan att anmäla förhinder samt att man inte får dansa jazz, chimmy, foxtrot eller liknande danser när man bär Ovensjödräkten.

Medlemmarna i laget är från Kungsgården och närliggande byar. När föreningen bildas är Edvin Öster dansledare. Han är från Sandviken och aktiv i SGU:s Folkdanslag där. Vid lagets första möte beslutar man att han skall få två “cykelytterdäck” i arvode. Senare väljer laget egna dansledare. Spelmän blir Niklas Törnblom och Albert Kvist.

Mötesverksamheten är livlig i början men avtar därefter successivt. Mötena hålls ofta på sen kvällstid, kanske efter träningarna. Flera förslag och votering förekommer ofta och omval är inte alls något naturligt. Bland dem som innehar uppdrag finns Emelie Hedin, Helge Olsson och Frans Jansson samt Anna Högström som tidigare sysslat med folkdans i klubben “Livet på landet”.

Laget övar flitigt de första åren. Övningarna hålls i Templarlokalen där hyran är 2 kr per kväll. Ett flertal uppvisningar förekommer vid fester i bygden. Vid några tillfällen företas även resor. Till Gävle och Strömvallen åker man både 1923 och 1924, det första året för att se på folkdansuppvisningar, det andra året för att medverka. Efter en inbjudan från Harnäslaget medverkar man 1926 vid en större hembygdsfest på Skutskärs Idrottsplats. Samkväm förekommer ibland men laget anordnar även evenemang för allmänheten. Till en lekafton i Järbo kommer 155 personer medan en uppvisning i Ashammar drar 127 stycken. Inträdet kostar 50 öre. Vid ett par tillfällen ordnar man fester med dans i Templarparken.

Laget har under fyra år omkring 20 medlemmar, men 1927 betalar endast 8 personer årsavgiften och samma år upphör av allt att döma verksamheten.

NTO:S FOLKDANSLAG I KUNGSGÅRDEN

Hösten 1932 beslutar man inom templet i Kungsgården att ett folkdanslag ska bildas. Initiativtagare är Anna Malm- Jansson. NTO:s Folkdanslag i Kungsgården gör sitt första framträdande på Barnens Dag i Templarparken 1933.

Vid starten består laget av åtta danspar med Emelie Hedin som dansledare. Hon har varit medlem i Ovensjö Folkdanslag som verkade på 20-talet och vet hur allting skall vara.

Laget medverkar sedan vid Barnens Dag på olika platser men även i många andra sammanhang runt om i landskapet. Kontakter med andra lag förekommer och man hjälper varandra med danspar vid uppvisningar. En del medlemmar flyttar eller lämnar laget av andra orsaker. I årsberättelserna redovisas problem på grund av att den envisa giftasfebern grasserar inom laget. Verksamheten kan dock fortsätta då nya dansare tillkommer och även personer som inte tillhör NTO får vara med.

Spelmän från starten är Niklas Törnblom och Albert Kvist som båda varit med i det tidigare danslaget. Senare blir Bengt Asbrink lagets spelman. Det blir många resor under åren. Man åker till de närmaste landskapen och en sommar genom sju städer. År 1939 deltar laget på inbjudan av Svenska Ungdomsringen vid en internationell folkdansträff i Hagaparken i Stockholm. Strax därefter är allt lamslaget på grund av krig.

Av årsberättelserna framgår vilka svårigheter laget har att hålla verksamheten igång under krigsåren. Många är inkallade och vintrarna så kalla att man inte kan begära att lokalen ska eldas eller att medlemmarna ska ta sig dit. Verksamheten ligger således nere under vissa perioder. Efter en tids tynande tillvaro gör laget en kraftansträngning 1946 och medverkar vid NTO:s Riksungdomsstämman i Gävle och Gävleutställningen. Samma år flyttar lagets ledare Henry Andersson från orten. Därefter förekommer endast tillfällig verksamhet.

OVANSJÖ FOLKDANSLAG

År 1957 bildas inom Ovansjö SLU-avdelning ett danslag som får namnet Ovansjö SLU:s Folkdanslag. Danslaget ansluter sig 1959 till Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur. Därmed får man möjlighet till utbildning och kontakter med likasinnade. Laget blir snart en egen förening och när anknytningen till SLU upphört ändras namnet till Ovansjö Folkdanslag. Johan Larsson är 1960 lagets första egna ordförande; 1997 är han den ende som varit aktiv i laget under alla år.

Antalet danspar är under de första åren omkring tio. Träningarna hålls i Folkhögskolans gymnastiksal. Dansledare är Nils Norberg och spelmän Stig Sjödin och Elis Englin. Det blir många uppvisningar på olika platser i landskapet. Man samtränar med distriktets övriga danslag från Gävle, Järbo och Österfärnebo och gemensamma uppvisningar förekommer bland annat på Folkmusikens Dag i Furuviik.

Från mitten av 60-talet avtar verksamheten och i årsberättelsen för 1968 heter det: *“Verksamheten har varit svag under året, men ett 20-tal övningskvällar har hållits och några par har tillsammans med andra lag deltagit i flera dansuppvisningar”*. Men sedan vänder det och lagets verksamhet blir mer omfattande.

År 1969 startar särskild barn- och ungdomsverksamhet med Inger Sjödin som ledare. Intresset ökar snabbt och 1972 har laget ca 150 medlemmar under 25 år. Därefter finns det barn och ungdomar i laget, även om antalet minskar efter några år och sedan ligger runt 50 med en tillfällig uppgång till ett 100-tal 1986-87, då laget satsar på kurser med modernare dansformer (*“Jag vågar stufva”*).

Laget har under 70-talet ett 30-tal medlemmar över 25 år och därefter omkring 50, men då är många passiva. Vuxenlaget är länge klart ungdomligt då nya dansare kommer in via ungdomsverksamheten. Dansledare är Ing-Britt Englin. Nya medlemmar kommer även från gammeldansen och verksamheten blomstrar. Utöver lagets egen verksamhet deltar medlemmarna flitigt i kurser, dans tävlingar och folkdansträffar.

Folkdansare behöver dräkter och dräktintresset ökar även bland allmänheten. Gunhild Abrahamsson, som under många år är lagets dräkt- och slöjdedare, hjälper både folkdansare och andra att skaffa dräkt.

Märkligt nog tycks laget ha verkat i 25 år utan stadgar. När sådana antas 1983 heter det i ändamålsparagrafen att laget *“har till uppgift och ändamål att, främst bland ungdom, skapa intresse för, och kunskaper om, folkdans, sånglekar, folkmusik, dräkter och hembygdskultur, samt verka för ett berikande nöjesliv genom anordnande av samkväm, utflykter, mm.”*

Efter att under åren ha bedrivit verksamhet på många olika platser får laget en egen lokal den 1 november 1983 då man övertar scoutstugan i Flyktsbacka. Köpesumman är 25000 kr men då är stugan också i behov av omfattande reparationer. Under 1984 lägger man plåt på taket och isolerar på vinden och sedan blir det att år efter år arbeta vidare.

Från mitten av 80-talet avtar intresset för folkdans och det blir allt svårare att nyrekrytera. Antalet aktiva vuxna minskar och i årsberättelsen för 1991 varnar man: *“Om denna utveckling fortsätter*

kommer verksamheten så småningom att upphöra i brist på dansare och ledare". Mycket beroende på dansledarna Gun och Lennart Ahmans uthållighet lyckas man 1993 vända trenden.

I början av 60-talet hade laget ordnat träffar sommartid dit andra danslag inbjudits, men från 1973 bjuder man årligen in till en träff vintertid som kallas Stora Semlesamlingen. Tillslutningen är under många år mycket god men intresset avtar och den sista semlesamlingen äger rum 1987. Därefter ordnar laget flera olika träffar och från 1993 flera danskvällar varje vår och höst.

Resor anordnas först för barn- och ungdomsgrupperna som deltar med 62 respektive 70 deltagare i Ungdomsringens Barn- och Ungdomsting i Leksand 1970 och Eskilstuna 1971. Med Täby Folkdansgille inleds 1977 ett utbyte som sedan pågår under många år och vid några tillfällen är även de vuxna med. Under många år ordnas en utflykt med buss (en sk BUS-resa) för barn och ungdom. Vuxenlaget reser 1980 till Öland där man besöker Alvargrimmans Folkdanslag. Till Svene i Norge och Leikarringen i BUL Kongsberg går resan 1982. Året därpå kommer det norska laget till Ovansjö. Till Östergötland åker laget vid tre tillfällen och varje gång besöker man Spelmansstämman i Gamla Linköping. Två gånger har laget besök av folkdansare från Lövsånger. Det blir också flera resor till Stockholm och 1993 besöker man Ösel och 1994 Åbo och Helsingfors.

Jubileumsåret 1997 är verksamheten livlig. Laget har liksom tidigare tillgång till egna spelmän vid träningar och uppvisningar. Mycket intresse ägnas de tolv danser som finns beskrivna i en gammal notbok som hittats vid Per- Anders i Yttermyra. Samarbete förekommer sedan många år med Hohällakören, bland annat vid framträdanden på ålderdomshem och liknande. Under en vecka i augusti deltar laget i folkdansfestivalen på Gotland. Jubileet uppmärksammas med en utställning i Storvik, ett evenemang på gammelgården och en fest i den egna stugan.

SLUTORD

Folkdansrörelsen tycks ha nått Ovansjö i början av 1900- talet. Därefter har det ofta varit förenat med stora svårigheter att hålla folkdansen igång. Folkdanslagen har kommit och gått. När verksamheten i ett lag upphört har det varje gång tagit några år innan ett nytt lag bildats.

När Ovansjö Folkdanslag nu fyller 40 år har man verkat mer än dubbelt så länge som något av de tidigare lagen. Att det nuvarande laget överlevt beror kanske på att man idag fortsätter att dansa även i mogen ålder, medan det tidigare mest var ungdomar som ägnade sig åt folkdans.

Under åren har dansrepertoaren utökats och förändrats. Allmogedanserna har fått större plats och utländska danser förekommer ofta. Men laget dansar även idag med glädje de komponerade och omarbetade danser som länge var de vanligast förekommande.

Ovansjö Folkdanslag är idag en etablerad förening med ganska många medlemmar, en egen ändamålsenlig lokal, ambitiösa ledare, duktiga spelmän och en omfattande verksamhet. Folkdanslaget bör kunna fortsätta att verka än under många år, och nog kommer man väl att dansa folkdans i Ovansjö även i en avlägsen framtid.